Informaatiotutkimuksen päivät 2014
6. - 7. marraskuuta, Oulun yliopisto, Oulu

ABSTRAKTI

Pentti Mehtonen

Kirjastot digitaalisen kulttuurin tiloina ja paikkoina

Yhteystiedot: Pentti Mehtonen, Tampereen yliopisto, Informaatiotieteiden yksikkö, Informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median tutkinto-ohjelma, Memornet-tohtoriohjelma, pentti.mehtonen@uta.fi.

Kirjastotilan muuttuvat merkitykset

Informaatio- ja kommunikaatioteknologioiden kehitys viimeisinä vuosikymmeninä on vaikuttanut voimakkaasti tapaamme ymmärtää kirjastorakennuksen rooli fyysisenä, sosiaalisena ja symbolisena tilana. Yhtäältä digitaalisen kulttuurin nähdään haastavan, jopa uhkaavan historiallisen kirjastoinstituution olemassaoloa. Toisaalta on esiintynyt kasvavaa kiinnostusta kirjaston uudelleenmäärittelyyn fyysisenä tilana ja paikkana. Hybridikirjaston käsite, kirjastotilan virtuaalisten ja fyysisten ominaisuuksien yhteensulautuminen, on tarjonnut erään mahdollisen strategian kirjastoinstituution säilymiselle ja yhteiskunnallisen roolin kehittämiselle.

Paperilla on kaksi keskeistä tavoitetta: a) analysoida millaisin eri tavoin kirjastonkäyttäjät ymmärtävät kirjaston merkityksen tilana ja paikkana ja miten kehittyvä digitaalinen kulttuuri ilmenee näissä käsityksissä sekä b) kuvata miten kirjastotila on määrittynyt tutkimuskohteena LIS-kirjallisuudessa.

Kirjastonkäyttäjien käsityksiä kirjastotilasta

Kirjastotilaa ja sen suunnittelua tarkastellaan kahden tapausesimerkin: Helsingin yliopiston keskustakampuksen pääkirjaston ja Helsingin kaupungin keskustakirjaston suunnitteluprojektien avulla. Molemmissa kirjastohankkeissa on pyritty suunnitteluprosessin avoimuuteen ja kirjastonkäyttäjien mukaanottoon suunnittelun eri vaiheissa. Paperissa analysoin kirjastonkäyttäjien näkemyksiä kirjastotilan suunnittelun tavoitteista, pohjautuen

kahden kyselyn aineistoon: *Ylioppilaslehden* vuonna 2007 järjestämä kysely johon osallistui vähän yli tuhat opiskelijaa, sekä Helsingin kaupungin keskustakirjastoprojektin internetsivustolla olevaan kyselyyn, johon on osallistunut vähän yli 2000 ihmistä.

Kirjastotilan tutkimus LIS-kirjallisuudessa

LIS-kirjallisuudessa kirjastotilaa on perinteisesti tarkasteltu praktisesta näkökulmasta, kirjastonhoitajuuden ja kirjaston johtamisen ammatillisena kysymyksenä. Kirjastotilasta kirjoittaminen on motivoitunut esimerkiksi konkreettisten rakennusprojektien myötä. Kapeasti määritellyn professionaalisen tarkastelun lisäksi kirjastotilaa on pyritty tarkastelemaan myös laajemmasta yhteiskunnallisesta näkökulmasta, esimerkiksi kuinka kirjasto toimii julkisena tilana. Kolmas keskeinen tapa tarkastella kirjastorakennuksia on ollut osana kirjastoinstituution historiaa.

Tavassa miten kirjastotilan käsite ymmärretään informaatio- ja kirjastotieteessä ja kuinka se tutkimuksessa operationalisoidaan olisi kuitenkin vielä kehitettävää. Kirjastoinstituution ja informaatiokäytäntöjen tutkimukseen olisi tärkeä tuoda myös muilla tieteen aloilla kehitettyä teoriaa, esimerkiksi tilan sosiologiasta, ympäristöpsykologiasta, ihmismaantieteestä tai organisaatioiden kulttuurisesta tutkimuksesta.

Paperin esitys pohjautuu Tampereen yliopiston Informaatiotieteiden yksikössä tekeillä olevaan väitöskirjatyöhöni. Väitöskirjassa Helsingin yliopiston keskustakampuksen pääkirjaston ja Helsingin kaupungin keskustakirjaston suunnitteluprojekteja tarkastellaan tätä paperia laajemmasta näkökulmasta ja laajemman tutkimusaineiston, esimerkiksi suunnitteluprosessin dokumentaation ja haastattelumateriaalin avulla. Väitöskirjassa pyritään vertailemaan suunnittelevien arkkitehtien, kirjaston henkilökunnan ja johdon sekä kirjastonkäyttäjien erilaisia tapoja käsitteellistää kirjasto tilana ja paikkana.

Lähteet

Unelmien keskustakirjasto-kyselyaineisto. Aineisto tallennettu keskustakirjastoprojektin internetsivulta, http://keskustakirjasto.fi/, 15.4.2014 ja tekijän hallussa.
Unelmien kampuskirjasto-kyselyaineisto. *Ylioppilaslehden* järjestämä kysely 2007. Aineisto tekijän hallussa.